

WORSTELING
MET HET
VERLEDEN

Levensverhaal
van een Venlonaar

Worsteling
met het
verleden

Th. Boermans

Schrijver: Th. Boermans
Coverontwerp: R. Boermans
ISBN: 978-94-62-54890-9
© 2015 Th. Boermans

VOORWOORD

Dit boek met mijn levensverhaal heb ik jaren geleden voor mijn kinderen geschreven. Laatst las ik in de krant dat de generatie die de oorlog bewust heeft meegemaakt bijna is uitgestorven. Het zou een goede zaak zijn als de mensen hun oorlogservaringen opschrijven zodat zij niet verloren gaan. Ik vond dat een goed idee. Ook in mijn levensverhaal komen de Tweede Wereldoorlog en mijn verblijf in het voormalige Nederlands-Indië (1947, hierna: Indië) aan de orde.

Ik heb het strikt persoonlijke weggelaten. Mijn boek kent vier delen die belangrijke periodes in mijn leven beslaan. Aan het begin van het boek staat een trefwoordenlijst die de lezer helpt snel een onderwerp of informatie te vinden.

Mijn moeder werd in 1925 ongeneeslijk ziek. De vijf kinderen werden over de familie verdeeld. Ik kwam terecht bij opa van moeders' kant. Dat had tot gevolg dat voor mij en mijn broer van een vrije beroepskeuze geen sprake meer was. Er is een moment gekomen dat het ons teveel werd en we hebben de vrijheid gezocht door weg te lopen. Die vrijheid is van korte duur geweest. We waren teruggeworpen op onszelf en zeer eenzaam.

Toen ik in 1945 meerderjarig was heb ik het gezin verlaten. Ik moest onderdak en een baan vinden. Het leger in opbouw zocht vrijwilligers die konden kiezen voor een opleiding tot auto-of vliegtuigmonteur. Het was de enige oplossing voor mijn probleem. Natuurlijk moest ik er rekening mee houden dat ik zou worden uitgezonden naar Indië. Het eenjarig verblijf daar eindigde met een narrow escape en ik keerde als militair oorlogsinvalide terug naar Nederland.

Van jongs af aan heb ik me aangeleerd alle narigheden weg te drukken door me te focussen op mijn toekomst en idealen. Ik heb heel wat luchtkastelen gebouwd. Er komt echter een tijd dat de maat vol is. De psychiater die me na terugkeer uit de Oost op de been heeft geholpen sloot niet uit dat er vroeg of

laat een terugslag zou komen. Die kwam wel heel laat. Elk bericht in de krant over de onafhankelijkheidsstrijd in Indië, positief of negatief, bracht mij weer danig van slag en had tot gevolg dat in de nachtelijke uren alles wat ik had meege- maakt mij weer bezig hield. Toen heb ik voor mijn vrouw en kinderen een boek geschreven met mijn levensverhaal. Ik merkte al een lichte verbetering in mijn gemoedstoestand. Dat was voor mij aanleiding dat boek zodanig aan te passen dat het voor publicatie geschikt was. Het effect was verras- send en voelde als een totale bevrijding. Misschien kan het lezen van dit boek militairen en burgers die een oorlogs- trauma hebben op een idee brengen. Dat het altijd en bij iedereen hetzelfde effect zal hebben is natuurlijk niet zo. Elk oorlogstrauma is anders.

U zult nu wel denken dat het in dit boek allemaal kommer en kwel is. Godzijdank heb ik mijn gevoel voor humor niet verlo- ren. U zult het mij niet kwalijk nemen dat ik de gelukkige momenten wat heb ingekleurd zonder de feiten geweld aan te doen. Verder ervaart u hoe in die tijd het leven was in Ven- lo, “stedje van lol en plezier”.

Rest me nog mijn zoon Rob te bedanken die er voor gezorgd heeft dat mijn levensverhaal in boekvorm is verschenen.

Venlo, oktober 2015.

Onderstaand de namen van mijn ouders.

Vader was Matheus Antonius Josephus *1870 +1945

Moeder Maria Christina Hubertina Gubbels *1888 +1933

hun kinderen waren:

Johanna (Jo) *1914 huwde in 1945 Jozef Mooren *1917
+1998

Dorothea (Thea) *1915 +1975

Franciscus (Frans) *1917 +1999 huwde in 1944 Josephina
Luxembourg *1919

Maria Johanna Antonia (Ria) *1919 +2008

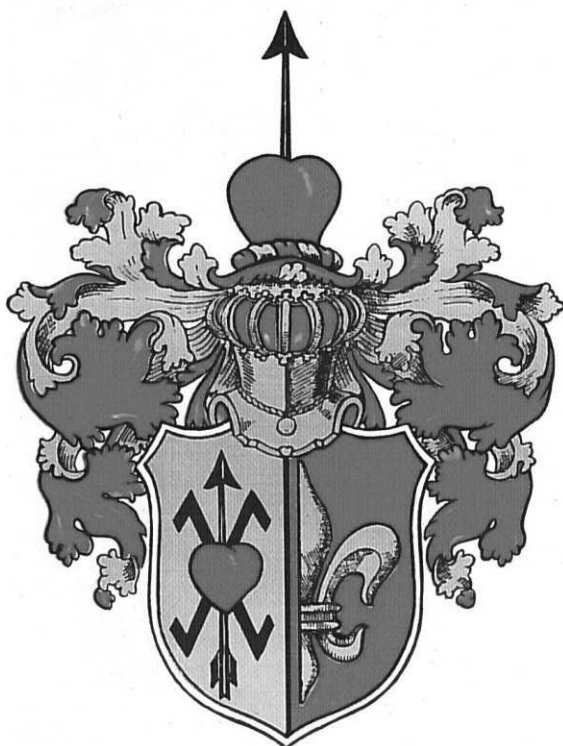
Theodorus Hubertus Matheus (Theo) *1922 huwde in 1963

Maria Josepha Weterings *1927

Vlnr: Ria, Vader, Theo, Jo, Moeder, Thea en Frans

BOERMANS

De opa van Theo was Mathias Schoeren en de oma Anna geboren Dings. Uit het eerste huwelijk van oma met Gerard Gubbels werden twee kinderen geboren: Maria (moeder van Theo) en Lien. Uit het tweede huwelijk van oma met Mathias Schoeren werden zes dochters en twee zonen geboren: Jo, Tonny, Leen, Tina, Immelie, Anna, Sef en Harrie.

Familie Schoeren-Dings 1898
vlnr: Maria-Jo-Oma-Opa-Harrie-Lien-Sef-Leen-Tina-Anna
vooraan zittend: Tonny-Immelie

Inhoud

Deel 1	Eenzame jeugd.....	15
	Uit op buurtverkenning.....	17
	Waarom loopt vader weg?	17
	Jeugd en vermaak.....	19
	Auto's	21
	Grote zorgen.....	21
	Kinderleed.....	22
	De bakkerij.....	25
	Zondagavond in de “goeie kamer”	28
	Droomwereld.....	28
	Badceremonie.....	29
	Zondagscenten	29
	De keuken.....	30
	Sjaak de kraai.....	31
	Nieuwe oven	31
	Het Citroëntje	32
	De tuin	33
	De gats van Schoeren.....	34
	Ontwrichting van het gezin.....	34
	Naar school.....	35
	Ruilhandel.....	37
	Zevende klas.....	38
	Herinneringen aan mijn moeder	39
	Vrije tijd	40
	Bijnamen.....	40
	Kidnapping?	41
	Garage Terhaag.....	44
	Garage Op de Camp	46
	Bij de verkenners	46
	Werken in de bakkerij.....	47

Een gebroken man	48
Ook Frans keert terug naar het gezin.....	50
Naar de handelsavondschool.....	50
Oom Harrie overleden.....	52
Een ernstige val.....	52
Deel 2 Over leven tijdens de oorlog.....	55
Oorlogsdreiging.....	57
Het Venlo-grensincident.....	58
Invasie	59
Van auto naar bakfiets.....	63
Luchtoorlog.....	64
Rijexamen	66
Dwargarbeid	67
Bäckermeister Muller	69
Nieuw werk.....	72
Briefcensuur	75
Terug naar Venlo	76
Weer naar de garage	77
Frans gaat trouwen.....	79
Bommen op het vliegveld.....	80
De bom	80
Overlijden van vader	82
Garageperikelen.....	83
Frontnadering.....	85
Frans en Lotty	86
Keldergaten.....	87
De granatentijd	89
Ontsnapt aan executie	90
Verboden gebied.....	94
Het dagelijks leven	95
Tegelen en Venlo bevrijd.....	95
Terugkeer naar Venlo	96
Mijn toekomst	97
Afscheid van het pleeggezin.....	98
Terug naar de garage	99

De piano!.....	101
Chauffeur voor het MG.....	103
Het eerste kosthuis.....	104
Deel 3 Tropenjaar.....	107
In militaire dienst	109
Soekarno.....	109
De Engelsen.....	110
Naar Indië.....	112
Brieven uit Indië. (1)	112
Taalles.....	118
Gezondheid en betaalde liefde	118
Kampongbezoek.....	120
Het leven en werken in de tropen.....	120
Bitterheid!.....	121
Brieven uit Indië (2)	122
Konvooi rijden.....	135
Mijnen!.....	137
De laatste truck.....	137
Zigeunerleven.....	138
De eerste politionele actie.....	138
Dagboek (1).....	139
Zuiveringsacties.....	155
Drama's	156
Remmen op jenever!.....	157
Dagboek (2).....	158
Nabeschouwing	166
Brieven uit Indië (3)	167
De laatste rit.....	181
HET DRAMA VAN TJKIDJING (Cikijing).....	183
Naar Batavia.....	188
Hoog bezoek!	191
Een Boermans op bezoek	191
Een dagje hospitaal	192
Brieven uit Indië (4)	195
Terugreis	197

Deel 4	Terug in de maatschappij	201
	Een nieuwe baan.....	203
	Mijn eerste auto.....	207
	Vakantie.....	208
	Tour de Frans	210
	Een autofanaat.....	211
	Weg bij de AMOS.....	212
	Een nieuwe uitdaging	213
	Indiëveteranen.....	214
	De dupe van mijn eigen succes	215
	Autoverhuur	218
	Nieuwbouw Havam	218
	Wedstrijd.....	220
	Het Boermansboek.....	220
	Twee nieuwe auto's	221
	Cupido schiet raak!	221
	Onbegrip.....	223
	Naschrift.....	237

Deel 1 Eenzame jeugd

Uit op buurtverkenning

Al op zeer jeugdige leeftijd ging ik op pad om de omgeving te ontdekken. Elk deel van de dag stond er in de buurt wel ergens een huismoeder aan de deur die de straat afkeek of een praatje maakte met de buurvrouw. Ik zou ze nooit zomaar voorbij lopen en hield altijd even halt. Meestal werden er door de betreffende huismoeder dan twee vragen gesteld: "Hoe heet jij?" waarop ik met het vingertje nog in de mond mijn voornaam uitsprak, dat leek me voldoende. De tweede vraag was: "Lust jij een koekje?" waarop ik heftig met mijn hoofdje knikte. Voor mij betekende het einde verkenning en ik keerde tevreden sabbelend aan het koekje huiswaarts. Mijn moeder wist dan dat ik weer op strooptocht was geweest. Zij informeerde of ik mijn fatsoen had gehouden en vroeg of ik de tante ook bedankt had. Dat kon ik me niet direct herinneren, maar om haar gerust te stellen knikte ik maar met mijn hoofdje. Ik vroeg me af of de hele buurt familie van me zou zijn.

Waarom loopt vader weg?

Dat wilde ik wel eens weten. Het was begin 1925 toen hij op een ochtend het huis verliet. Kort daarna maakte ik de voordeur op een kier open en wurmde mijn hoofdje door de smalle opening om te kijken in welke richting hij liep. Toen glipte ik naar buiten met de bedoeling achter hem aan te lopen. Of dit met voorbedachten rade gebeurde of zuiver impulsief is moeilijk te zeggen. Mogelijk ben ik uitgegaan van de gedachte dat als vader wegloopt ik dat ook mag. Heel zeker van mijn zaak was ik echter niet, gezien de afstand die ik aanhield en die alsmaar groter werd. Daardoor merkte ik niet dat hij de parochiekerk aan de Maagdenberg binnenliep om zoals elke morgen de vroegmis te volgen voordat hij naar zijn werking. Toen mijn vader uit het zicht was verdwenen ging ik van de loopas over in de voor kleuters zo karakteristieke

huppelpas om hem in te halen. Maar tja, haal maar eens in wat er niet is.

Thuis had men inmiddels ontdekt dat de benjamin niet meer in huis was. Aanvankelijk dacht men dat ik weer op verkenningstocht was, maar zo vroeg leek dat onwaarschijnlijk. Na ongeveer een uur werd men toch ongerust. Moeder en de kinderen gingen in de buurt op zoek en deden op bekende adressen navraag. Het leverde niets op, ik was als van de aardbodem verdwenen en een lichte paniek maakte zich van de zoekers meester. Toen ik rond elf uur nog niet was gevonden besloot men voor alle zekerheid de politie te waarschuwen. Bij aangifte van vermissing en opgave van het signalement zei de dienstdoende agent dat het wel even kon duren voordat ze de wegloper gevonden hadden. De surveillance geschiedde nog per "pedes Apostolorum". Mijn vader had een getrouwde zuster, "tante Marie", in de Parkstraat wonen. Recht tegenover haar was een Fordgarage met een kleine showroom waarin het nieuwste model werd getoond. Het was rond twaalf uur toen tante Marie het opviel dat een kleuter voor de showroom heen en weer liep en af en toe met zijn neus tegen de ruit stond. Hij leek verdacht veel op de jongste van haar broer Mathieu. Toen zij de straat overstak zag zij dat ik het inderdaad was. Ze dacht dat ik met iemand van de familie was meegekomen die in de buurt op bezoek was. Vragen in die richting kwamen niet of nauwelijks op mij over, ik verkeerde nog in een Fordextase. Toen ze me resoluut bij de hand nam en meetrok zette ik een enorme keel op en probeerde vergeefs onder het lopen mijn beentjes in de schuine remstand te krijgen. Aan het eind van de straat was ik nog steeds op volle geluidsterkte toen ons de weg werd versperd door een wetsdienaar type bromsnor. Hij had net het bureau verlaten met het signalement van de vermiste op zak. Een moment stond hij als aan de grond genageld. Kinderroof flitste het door zijn hoofd. Op barse toon verlangde hij uitleg van de vrouw waar zij met het kind heenging. Tante

Marie antwoordde dat dit het zoontje van haar broer was en dat zij hem terugbracht. Haar verhaal kwam ongeloofwaardig op hem over. Dat een kleuter van drie jaar op zijn dooie een-tje dwars door de stad was gelopen ging er bij hem niet in. Om te controleren of er tussen haar en de kleuter bloedverwantschap bestond zoals zij aangaf hurkte hij voor me, keek me recht in de ogen en vroeg of dat mijn tante Marie was? Nog nasnikkend bleef ik ja knikken als het negertje van de missie offerbus. De diender was toen overtuigd en stelde voor zichzelf vast dat hij wel wat hard van stapel was gelopen. Hij excuseerde zich bij tante Marie en sprak vermanend tegen mij: "Als je weer wegloopt van je moeder stop ik je in het kotje." De dag erna stond er een klein berichtje in de krant dat de driejarige kleuter Th. B. een halve dag zoek was geweest maar gelukkig door de familie was teruggevonden. Dat in die tijd een kleuter ongemerkt en zonder enig gevaar dwars door de stad kon lopen was niet zo verwonderlijk. De straat was in die tijd niet alleen het domein van het verkeer maar ook van de spelende kinderen uit de in die tijd kinderrijke gezinnen. Het verkeersaanbod bestond hoofdzakelijk uit langzaam verkeer, zoals fietsers, handwagens en wagens getrokken door paarden. Het aantal luxe- en vrachtauto's was toen nog zeer beperkt en de verschijning van een auto trok onmiddellijk de aandacht van jong en oud. De autobestuurders moesten rekening houden met het langzame verkeer dat toen verreweg in de meerderheid was, maar zij moesten ook goed opletten op de spelende jeugd. Er werd dan ook met zeer matige snelheden gereden. Voor de fiets moest belasting worden betaald.

Jeugd en vermaak

Behalve de aloude balspelen kon de jeugd in die tijd kiezen uit talrijke andere spelen. Soms met behulp van een voorwerp zoals de hoepel, tol, of steekknopen (plat geslagen uniformknopen) die gebruikt werden bij het steken, een spel

waarbij men probeerde de knopen zo dicht mogelijk bij of op een grondstreep te werpen. De winnaar kreeg dan alle in het spel geworpen knopen. Andere spelen waren tikkertje, verstoppertje, haasje over en steppen. Met het feest van Sint Maarten werd een blikken bus voor de dag gehaald. In de bodem werden gaatjes gemaakt. Gevuld met turf of, als die niet voorhanden was, met verdorde bladen, werd de inhoud dan aangestoken. Aan twee kanten van de bus was een ijzerdraad bevestigd waardoor deze kon worden rondgeslingerd. Het zaakje begon dan flink te roken. In de zomer en vooral in de vakanties en weekenden trok de jeugd massaal naar de Grote of Kleine Heide, het Jammerdal of de talrijk zandbergen in de omgeving. Populair was toen pootje baden in de “Sprung” (begin van een snel stromend beekje) in het gebied achter de “Bovenste Molen”.

De Grote Heide was ook in gebruik als militair vliegveld en zodra er vliegtuigen boven de stad verschenen haastte zich jong en oud naar het vliegveld. Bij de piloten was Piet van der Griend favoriet bij de Venlonaren. Voor het landen maakte hij altijd een looping (salto). Ook al duurde het uren voor ze weer opstegen, de jeugd wilde het schouwspel niet missen en bleef trouw wachten. Bij het starten maar vooral bij het landen ging het wel eens mis. Een piloot liet het leven toen hij bij het landen de bomen raakte die op de Herungerberg stonden. De toestellen waren allemaal Fokker tweedekkers met open cockpit. Sommigen dateerden nog van de Eerste Wereldoorlog. Ze hadden de tank nog tussen de wielen van het landingsgestel. Tijdens de kermissen stond er op het vliegveld vaak een toestel gestationeerd van Janvier de kermisexploitant die met een stoomcarrousel op het Nolensplein stond. Het was een afgedankt legertoestel en er werden vaak vluchten boven de stad gemaakt om biljetten uit te strooien. Een enkel biljet was gemerkt en gaf de vinder het recht op een gratis rit met de carrousel of de cakewalk. Om de kosten te drukken werd bij elke rondvlucht een betalende passagier

meegenomen die zijn moed beloofd zag met een bewijs dat hij gevlogen had. Bij een van deze vluchten heeft zich in de jaren twintig van de vorige eeuw een ernstig ongeluk voorgedaan. Boven de stad is het vliegtuig neergestort op een winkel aan de Lomstraat. De piloot, de passagier en de winkelier zijn daarbij om het leven gekomen. De stermotor met de schroef heeft jarenlang bij een Venlose garagehouder aan de muur gehangen.

Auto's

Opa was de eerste bakker in Venlo die het brood met een bestelwagen bezorgde. Het was een speciaal model door de fabriek geleverd met broodrekken. Onder de luxeauto's waren nog vele oude exemplaren zonder een elektrische starter. Deze hadden onder de radiator een slinger. Dat aanslingeren vereiste enig vaardigheid en was niet zonder risico want de slinger kon terugslaan tegen de draairichting in. Een verstukte pols of, nog erger, een gebroken arm kwamen wel eens voor. Ook onder de vrachtwagens bevonden zich nog oude exemplaren die voorzien waren van kettingaandrijving en in plaats van luchtbanden op volgummibandjes reden die totaal niet veerden. Een volgeladen truck rijdend op deze banden over de toen nog aanwezige kasseien veroorzaakte sterke trillingen. Dat was goed merkbaar in de woningen waar de vrachtwagens zelfs scheuren veroorzaakten.

Grote zorgen

Grote zorgen ontstonden in ons gezin toen mijn moeder getroffen werd door de toen nog ongeneeslijke ziekte tuberculose. Het gezin kon door het wegvallen van moeder niet meer normaal functioneren. Noodgedwongen moesten de vijf kinderen het huis verlaten en bij de familie worden ondergebracht. Ik werd door mijn vader naar opa en oma van moeders' kant gebracht. Het moet voor mijn vader een zware gang zijn geweest. Leg een kind van drie jaar maar eens uit

waarom het niet meer bij zijn ouders kan zijn. Ik heb dan ook nauwelijks beseft wat er met me gebeurde.

Dat ik bij het gezin van opa en oma werd geplaatst was op verzoek van opa zelf. Zij waren al op leeftijd en hun bedrijf, een bakkerij en levensmiddelenwinkel, werd gerund door twee zonen en twee dochters. Het waren allen verstokte vrijgezellen. De gedachte dat het bedrijf door gebrek aan erfopvolging overging in vreemde handen was opa een gruwel. Hij zag in mij de zaakopvolger. Ruim vooruit denkend werd door hem mijn toekomst bepaald. Materieel gezien zou ik niets tekort komen. Bij dat alles werd geen rekening gehouden met de gevolgen van de scheiding van mijn ouders op een zo jonge leeftijd. Van een ouderbinding en het gevoel van geborgenheid was geen sprake meer. Ongetwijfeld heeft het ook sterke invloed gehad op mijn gevoelsleven en karaktervorming. Opa had een groot huis waarin ook de bakkerij en de winkel gevestigd waren. Behalve de zolder waar de zakken meel werden opgeslagen was er een grote schuur voor de ovenbrandstof. Mijn speelterrein werd heel groot en de pret werd nog verhoogd door de aanwezigheid van een (bestel)auto waarvoor ik al op jonge leeftijd grote belangstelling had. Ook was er het laatste technisch wonder, de radio. Een houten kast met daaraan verbonden enkele zwenkarmen waarmee het geluid werd geregeld.

Kinderleed

De betovering van het grote huis met al zijn nieuwigheden en de auto was snel voorbij. Het duurde niet lang of alles kon me gestolen worden. Ik wilde terug naar mijn ouders, voelde het gemis van mijn broer en zussen. Opa maakte mij duidelijk dat er thuis niemand was die voor me kon zorgen. Vader was aan het werk en moeder lag ziek op bed. Het was een teleurstelling die ik maar moeilijk kon verwerken met als gevolg een opstandig gedrag. Ooms en tantes hebben zich toen voorgenomen mij een beetje te verwennen en mijn wensen zoveel

mogelijk in te willigen. Dan zou het wel goed komen met me. Dat was een verkeerde inschatting. Het was alsof ik aanvoelde dat getracht werd het dierbaarste waarvan ik gescheiden was te vergoeden. Er kwam een gevoel van verlatenheid over me. Allemaal volwassen mensen om me heen die dag in dag uit druk bezig waren in de zaak en geen tijd voor me hadden, zelfs niet voor een knuffel. De enige die iets voor mij betekende was de in dienst zijnde huishoudster Maria. Zij was groot en gezet. Moeder natuur had haar rijkelijk gezegend met de vrouwelijke kenmerken. Het waren heerlijke momenten voor mij als ik moe gespeeld bij haar kwam en ze mij op haar schoot trok. Mijn hoofdje belande dan tussen iets wat leek op twee kussentjes. Ze probeerde me telkens in een verhaal duidelijk te maken dat allen van mij hielden en ze wees erop dat het me aan niets ontbrak. Dan ging ze over op de sentimentele toer en dat kwam bij mij hard aan. Het waren steeds verhalen over arme kindertjes die bijna geen kleren aan hadden en bibberend van de kou op zoek waren naar eten want ze hadden honger. Wat ik in haar verhaal telkens miste was de aanwezigheid van een vader en moeder. Ik deed dan voor alle zekerheid navraag. De bevestiging stelde mij gerust. Met die kou en honger zou het dan wel goed komen, daar zijn vaders en moeders voor.

Uiteraard moesten opa en oma, maar vooral de tantes en ooms nog wennen aan de kleuter die overal in het huis opdook en hen bestookte met vragen waar ze zo gauw geen antwoord op wisten. Op mijn beurt moest ik nog wennen aan de vele klanten die in de winkel kwamen. In plaats van de voornaam werden ze voorgesteld als tante, dat mij sterkte in de gedachte dat de hele buurt familie van me was. Heel moeilijk werd dat echter wanneer ik aan mijn tante of oom mijn wens(en) kenbaar maakte. Werden die geweigerd dan zag ik er geen been in de tante klant er om te vragen. Natuurlijk had ik snel in de gaten wat het bij die hele “bups” ooms en tantes lijden kon. Lukte het niet bij de een niet dan probeerde ik het

bij de ander. Als ook die weigerde ging ik me bij opa of oma beklagen. Zij bezaten de wijsheid en het geduld om me in voor kleuters begrijpelijke taal uit te leggen waarom dat geweigerd was.

Wie waren die vrijgezelle tantes en ooms die plotseling opgescheept werden met de kleuter en hoe gingen zij met hem om? In volgorde van leeftijd was er allereerst oom Harrie, de meest markante en door zijn levensstijl de meest opvallende figuur. Hij genoot van het leven, was altijd opgewekt en ondanks dat hij een verstokte vrijgezel was een geboren charmeur. Bij menige jonge dame heeft hij onbedoeld verwachtingen gewekt en die lieten dat dan ook duidelijk merken. Zijn reactie was dan altijd: "Ik hou van mooie meisjes zoals jij, maar trouwen doe ik met allemaal of geen". De humor hing hem populair gezegd aan zijn kont. Talloos zijn de uitspraken die de toehoorder deed gieren van het lachen. Aan de opvoeding van mij heeft hij pedagogisch gezien weinig bijgedragen. Hij was mijn favoriete oom die heerlijk met me kon dollen. Vooral in het begin van mijn verblijf bij opa en oma heeft oom Harrie mij, toen ik het vaak moeilijkheid had met de scheiding, over deze moeilijke tijd heen geholpen door mijn aandacht af te leiden. Als het mij al te erg werd nam hij me mee voor een rit in zijn Citroëntje, het kleine bestelwagentje.

De jongste tante Tonny was onderwijzeres. Ze is vaak met me bezig geweest in de tijd toen ik op de lagere school zat. Zij hielp me met het huiswerk, al ging dat niet altijd zachtzinnig! Tante Jo was door het bijhouden van de administratie en haar werkzaamheden in de winkel zo in beslag genomen dat ook haar aandeel in de opvoeding niet noemenswaardig was. Tante Anna was als derde in zekere mate de Assepoester in de familie; zeer zwijgzaam en altijd een slecht humeur. Voor mij was het een echte "boevrouw"; ik was in zekere zin bang voor haar. De oudste oom Sef zwaaide de scepter in de bakkerij en had daar zijn handen vol aan.